

В Україні буддизм почав поширюватися наприкінці 1980-х, а його перші громади були зареєстровані 1991. Протягом 1990-х рр. був представлений тут, переважно, традиціями та школами корейського, тибетського, японського буддизму. Нині в Україні функціонують офіційно зареєстровані осередки таких буддистських напрямів: корейського ордену Чогьо, тибетської школи Карма Каг'ю, тибетського ордену Лунг-Жонг-па (традиція н'інгма), японського ордену Ніппондзан Мьоходзі. Є й послідовники школи тхеравада (традиція хінаяни). Центром буддизму в Україні є м.Донецьк, в якому існують буддистські монастирі, виходить періодичний альманах "Шляхи Будди", що намагається відобразити різні буддистські напрями. Центри тибетської школи Карма Каг'ю, об'єднані в Українській Асоціації буддистів школи Карма Каг'ю (штаб-квартира – в Ужгороді), створеної 1996. Асоціація має власне періодичне видання "Буддизм сьогодні".

Літ.: Conze E. *Buddhism: Its Essence and Development*. – London, 1963; Guenther H.V. *Buddhist philosophy in Theory and Practice*. – Baltimore, 1972; Bechert H., Gombrich R. *The World of Buddhism: Buddhist Monks and Nuns in Society and Culture*. – London, 1984; Буддийский взгляд на мир. – СПб., 1994; Лысенко В.Г. и др. *Ранняя буддийская философия. Философия джайнизма*. – М., 1994; Введение в буддизм. – СПб., 1999.

І.В.Отрошенко.

“БУДИТЕЛІ” (від чеського слова “buditel” – той, хто пробуджує) – назва визначних громадських та політичних діячів періоду національно-культурного відродження слов'янських народів Австрійської імперії кінця 18 – 1-ї половини 19 ст., котрі боролися проти освіченого абсолютизму Габсбургів і національного гніту, за пробудження національної свідомості, збереження і розвиток рідної мови, літератури й культури, народних традицій, відстоювали ідеї слов'янської єдності й солідарності споріднених народів у цій боротьбі. Початок “будительському” періодові в історії слов'ян поклали діячі чеського національного руху, відомого як “чеське відродження”, які боролися за відродження чеської мови, літератури, науки й культури, що перебували в занепаді внаслідок політики національного гніту і поніччення, яку проводили Габсбурги. Діяльність чеських “Б.”, найвідомішими серед яких були Я.Коллар, Ф.Палацький, П.Шафарик, В.Ганка, Й.-К.Тил та ін., сприяла пробудженню національної свідомості чеського народу, пошвавленню процесу культурного самовизначення інших слов'янських народів, розвитку міжслов'янських культурних взаємин, у т.ч. з діячами культури Росії та України (“Послання славному Шафаріку” Т.Шевченка). Хвиля національно-культурного відродження охопила й Закарпатську Україну, де в середині і 2-й половині 19 ст. з'явилася ціла плеяда талановитих літературно-громадських діячів (переважно представників греко-католицького духовенства) – І.Базилович, О.Духнович, М.Лучкай,

А.Крालицький, О.Павлович, І.Сільвай, А.Добрянський та ін., які ставили за мету збуджувати в масах “руську”, “карпаторусинську” (українську) національну свідомість шляхом упровадження рідної мови в усі ланки навчання, пресу, літературу, дослідження та популяризації місцевої історії як невід’ємної частини історії всієї Русі-України. “Б.” Закарпаття боролися проти колонізаторського режиму австро-угорських властей і політики мадяризації, за якнайширшу участь корінного населення краю в усіх сферах місцевого громадського та суспільно-політичного життя, здійснювали велику культурно-освітню роботу – видавали книжки, газети, альманахи, складали підручники для народних шкіл, сприяли розширенню зв’язків краю з Галичиною та іншими українськими землями, діячами науки й культури Росії, інших слов’янських народів. У той же час значна частина “Б.” Закарпаття перебувала під впливом галицьких москвофілів, протиставляла угорській експансії російську мову й культуру, писала “язичієм”. Це призвело до формування в закарпатському суспільстві протилежних культурно-національних орієнтацій, наслідки яких відчутні й сьогодні.

Літ.: Бирчак В. Літературні стремління Підкарпатської Русі. – Ужгород, 1937; Шлепецький А. Закарпатські “будителі” та наша сучасність. – Пряшів, 1957; Бача Ю. Літературний рух на Закарпатті середини ХІХ століття. – Пряшів, 1961; Поети Закарпаття: Антологія закарпатоукраїнської поезії (ХVІ ст. – 1945 р.). – Пряшів, 1965; Микитась В. Галузка могутнього дерева. – Ужгород, 1971; Мишанич О. Від підкарпатських русинів до закарпатських українців. – Ужгород, 1991; Нариси історії Закарпаття. – Ужгород, 1993, т.1.; Данилюк Д. Історія Закарпаття в біографіях і портретах (з давніх часів до початку ХХ ст.). – Ужгород, 1997.

С.В.Віднянський.

БУЖИНСЬКА БИТВА 1662 – битва між козаками на чолі з гетьманом Ю.Хмельницьким та російськими військами, що відбулася 22-23 (12–13) серпня 1662 поблизу містечка Бужин (нині у складі с.Тіньки Чигиринського району Черкаської області) під час національної революції. Після того, як в Україні розгорілася війна між різними козацько-старшинськими угрупованнями, наказний гетьман Я.Сомко запросив на допомогу для боротьби з Ю.Хмельницьким 15-тисячне російське військо на чолі з кн. Г.Ромодановським. 2 квітня (22 березня) 1662 опозиційні до Ю.Хмельницького полки Я.Сомка та В.Золотаренка разом із росіянами завдали поразки війську гетьмана під містечком Жовнин (тепер с.Жовнине Чорнобаївського району Черкаської області), а 5 серпня (26 липня) того ж року – під м.Переяслав (тепер м.Переяслав-Хмельницький). Щоб закріпити успіх, Ромодановський на початку серпня вислав на Правобережжю Україну частини під проводом М.Приклонського, які захопили й спалили Костянтинівку, Балаклію (нині села Смілянського району), Смілу й Орловець (нині село Городищенського району Черкаської об-